

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

**ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 33. Методика національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку

**Освітньої програми
на здобуття освітнього ступеню:
за спеціальністю:
галузі знань:**

Дошкільна освіта
бакалавр
012 Дошкільна освіта
01 Освіта / Педагогіка

Робоча програма: Методика національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку,
галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка, Спеціальність: 012 Дошкільна освіта

Розробник: д. пед.н., доц. Марчук О. О.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
(Протокол №1 від 27 серпня 2021 року)

Завідувачка кафедри _____ доц. Мельничук Л. Б.

(підпис)

Схвалено навчально-методичною комісією педагогічного факультету

(Протокол №1 від 27 серпня 2021 р.)

Голова навчально-методичної комісії _____ доц. Сойко І. М.

(підпис)

Гарант освітньо-професійної програми Дошкільна освіта _____ доц. Пагута Т. І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Рівень вищої освіти, галузь знань, спеціальність	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3 Загальна кількість годин (денна/ заочна форми навчання) – 90/90 Кількість змістових модулів – 2	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка Спеціальність: 012 Дошкільна освіта	Рік підготовки:	
		3-й	3-й
		Семестр	
		6-й	6-й
		Лекції	
		12 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	8 год.
		Лабораторні	
		14 год.	8 год.
		Самостійна робота	
		50 год.	66 год.
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: надати студентам цілісне уявлення про форми, методи та прийоми національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку.

Завдання: ознайомити здобувачів вищої освіти з метою та завданнями дисципліни «Методика національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку»; ознайомлення майбутніх вихователів з особливостями здійснення національно-патріотичного виховання на заняттях; сформуванню в студентів уявлення про національне виховання як специфічний та унікальний феномен людства; сприяти усвідомленню сутності педагогічної культури, педагогічної етики, духовності, інтелігентності вихователя на основі аналізу історичних, культурологічних та психологопедагогічних джерел; виховання толерантного, шанобливого ставлення до культури українців та представників інших культур; формування здатності до міжкультурного спілкування; визначення лінії особистої поведінки в умовах розмаїття культур та у практиці роботи з дітьми дошкільного віку.

Під час лекційних та практичних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Методика національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку» студенти майбутні вчителі, набувають таких програмних компетентностей: ЗК (загальні компетентності), ФК (фахові компетентності).

Загальні компетентності :

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Фахові компетентності :

КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).

Результати навчання за дисципліною «Методика національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку»:

ПР 01. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з

дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПР 07. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПР 15. Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Поняття про національно-патріотичне виховання дошкільників

Тема 1. Мета і зміст національно-патріотичного виховання дошкільників

Визначення поняття «національно патріотичне виховання дошкільників». Завдання і зміст національно-патріотичного виховання дошкільників. Основні напрями патріотичного виховання. Роль народних традицій у формування патріотизму дошкільників

Тема 2. Національно-патріотичне виховання дошкільників як в контексті історії педагогіки.

Витоки національно-патріотичного виховання. Національне виховання дитини як основний елемент педагогічної системи С. Русової. Погляди В. Сухомлинського на національно-патріотичне виховання дошкільників. Національне патріотичне виховання в педагогічній системі В. Сухомлинського. Національно-патріотична концепція у працях відомих українських педагогів та просвітителів (М. Грушевський, С. Русова, М. Драгоманов). Використання творів українських письменників у здійсненні національного виховання дітей. Особливості національно-патріотичного виховання дітей в роки незалежності України. Здійснення національно-патріотичного виховання дітей на території Волині. Роль «Просвіти» та інших громадських організацій у становленні дошкільної освіти початку ХХ століття на Рівненщині.

Тема 3. Психолого-педагогічні особливості формування патріотизму у старших дошкільників.

Психологічні особливості розвитку дитини дошкільного віку (5-6 років). Основні складові патріотизму дошкільника – когнітивний, емоційний і діяльнісний компоненти. Вимоги до створення національно-патріотичного розвивального середовища у закладах дошкільної освіти із врахуванням психічного розвитку дитини.

Змістовий модуль 2.

Особливості здійснення національно-патріотичного виховання дітей в закладах дошкільної освіти

Тема 4. Специфіка проведення заходів національного спрямування у ЗДО

Завдання і зміст освітньої роботи з дітьми шестирічного віку. Показники компетенцій. Створення національно-патріотичного розвивального середовища в ЗДО. Завдання і зміст освітньої роботи з дітьми п'ятирічного віку. Методика використання усної народної творчості в освітньому процесі ЗДО. Форми методичної роботи з педагогами з питань національно-патріотичного виховання. Перспективне планування з педагогами ЗНО.

Тема 5. Сімейне середовище як основа виховання громадянина-патріота України.

Мета родинного виховання. Роль сім'ї у національно-патріотичному вихованні дошкільників. Робота вихователя із батьками та громадськістю щодо формування

патріотизму в дітей. Здійснення патріотичного виховання в сучасних культурно-освітніх осередках.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Поняття про національно-патріотичне виховання дошкільників												
Тема 1. Мета і зміст національно-патріотичного виховання дошкільників	18	2	2	2		12	18	2	2	2		12
Тема 2. Національно-патріотичне виховання дошкільників у контексті історії педагогіки.	18	2	4	4		8	18	2	2	2		12
Тема 3. Психолого-педагогічні особливості формування патріотизму у старших дошкільників.	18	2	2	2		12	18	2	2	2		12
Змістовий модуль 2. Особливості здійснення національно-патріотичного виховання дітей в закладах дошкільної освіти.												
Тема 4. Специфіка проведення заходів національного спрямування у ЗДО.	18	4	4	4		6	18	2	2	2		12
Тема 5. Сімейне середовище як основа виховання громадянина-патріота України.	18	2	2	2		12	18					18
Усього годин	90	12	14	14		50	90	8	8	8		66

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Мета і зміст національно-патріотичного виховання дошкільників	2/2
2	Тема 2. Національно-патріотичне виховання дошкільників у контексті історії педагогіки.	4/2

3	Тема 3. Психолого-педагогічні особливості формування патріотизму у стар-ших дошкільників.	2/2
4	Тема 4. Специфіка проведення заходів національного спрямування у ЗДО.	4/2
5	Тема 5. Сімейне середовище як основа виховання громадянина-патріота України	2/
	Разом:	14/8

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Мета і зміст національно-патріотичного виховання дошкільників	2/2
2	Тема 2. Національно-патріотичне виховання дошкільників у контексті історії педагогіки.	4/2
3	Тема 3. Психолого-педагогічні особливості формування патріотизму у стар-ших дошкільників.	2/2
4	Тема 4. Специфіка проведення заходів національного спрямування у ЗДО.	4/2
5	Тема 5. Сімейне середовище як основа виховання громадянина-патріота України	2/
	Разом:	14/8

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Мета і зміст національно-патріотичного виховання дошкільників	12/12
2	Тема 2. Національно-патріотичне виховання дошкільників як в контексті історії педагогіки.	8/12
3	Тема 3. Психолого-педагогічні особливості формування патріотизму у стар-ших дошкільників.	12/12
4	Тема 4. Специфіка проведення заходів національного спрямування у ЗДО.	6/12
5	Тема 5. Сімейне середовище як основа виховання громадянина-патріота України	12/18
	Разом:	50/66

8. Завдання для опрацювання тем дисципліни

№ з/п	Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять і невиконаних завдань	Форми контролю	Література	Кількість балів
1	Тема 1. Мета і зміст національно-патріотичного виховання	Вивчення лекційного матеріалу, опрацювання	Усне опитування, виконання	7, 10, 61, 68	12

	дошкільників.	завдань практичного № 1, підготовка теоретичних матеріалів на тему «Мета і зміст національно-патріотичного виховання дошкільників»	тестів		
2	Тема 2. Національно-патріотичне виховання дошкільників як в контексті історії педагогіки.	Вивчення лекційного матеріалу, опрацювання завдань практичного № 2, підготовка теоретичних матеріалів на тему «Національно-патріотичне виховання дошкільників як в контексті історії педагогіки», написати повідомлення про національну концепції С. Русової	Підготовка доповіді, тестів, бліц-опитування, перевірка повідомлення про С. Русову	1, 26, 31, 38, 62	12
3	Тема 3. Психолого-педагогічні особливості формування патріотизму у старших дошкільників.	Вивчення лекційного матеріалу, опрацювання завдань практичного № 3, підготовка теоретичних матеріалів на тему «Психолого-педагогічні особливості формування патріотизму у старших дошкільників»	Опитування, виконання вправ, розгляд педагогічних ситуацій	13, 28, 32, 54	12
4	Тема 4. Специфіка проведення заходів національного спрямування у ЗДО.	Вивчення лекційного матеріалу, опрацювання завдань практичного № 4, підготовка теоретичних матеріалів на тему «Специфіка проведення заходів національного спрямування у ЗДО», написати 10 тем заходів	Опитування, перевірка назв тем 10 заходів національного спрямування та конспекту занять	11, 17, 37, 63, 73	12

		національного спрямування та 1 конспекту занять			
5	Тема 5. Сімейне середовище як основа виховання громадянина-патріота України	Вивчення лекційного матеріалу, опрацювання завдань практичного № 5, підготовка теоретичних матеріалів на тему «Сімейне середовище як основа виховання громадянина-патріота України», написати 10 порад батькам, як розвинути патріотизм у старших дошкільників	Опитування, виконання тестових завдань, перевірка написаних порад батькам щодо виховання патріотизму у дітей	8, 22, 36, 54, 80	12

9. Індивідуальна робота

№ з/п	Назва теми
1	Тема 1. Мета і зміст національно-патріотичного виховання дошкільників
2	Тема 2. Національно-патріотичне виховання дошкільників як в контексті історії педагогіки.
3	Тема 3. Психолого-педагогічні особливості формування патріотизму у старших дошкільників.
4	Тема 4. Специфіка проведення заходів національного спрямування у ЗДО.
5	Тема 5. Сімейне середовище як основа виховання громадянина-патріота України
	Разом

10. Методи навчання і прийоми навчання

I. Організація, самоорганізація та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

- за джерелом передання і сприймання навчальної інформації: словесні (розповідь, бесіда, лекція, пояснення, інструктаж) і практичні (вправи, алгоритмізація, практична робота);
- за ступенем самостійності мислення студентів: репродуктивні і творчі методи;
- за логікою передання і сприймання навчальної інформації: індуктивні (узагальнення), дедуктивні (конкретизація), аналітичні, синтетичні – навчальний аналіз, синтез, установлення причинно-наслідкових зв'язків;
- за ступенем керівництва навчальною роботою студентів: самостійна робота студентів, робота з книгою.

II. Стимулювання та мотивація навчально-пізнавальної діяльності

Дидактичні (ділові, ситуативно-рольові та ін.) ігри, навчальні дискусії, інтерактивні методи навчання

III. Контроль і самоконтроль, аналіз та оцінювання результатів навчання

Індивідуальне і фронтальне опитування, письмові контрольні роботи

11. Методи контролю:

1. Поточне тестування.
2. Перевірка завдань самостійної роботи.
3. Перевірка індивідуальної роботи.
4. Поточний контроль.
5. Семестрова форма контролю.

12. Питання до заліку

1. Мета і зміст національно-патріотичного виховання дошкільників
2. Визначення поняття «національно патріотичне виховання дошкільників».
3. Зміст національно-патріотичного виховання дошкільників.
4. Основні напрями патріотичного виховання.
5. Роль народних традицій у формування патріотизму дошкільників
6. Національно-патріотичне виховання дошкільників як в контексті історії педагогіки.
7. Витоки національно-патріотичного виховання.
8. Національне виховання дитини як основний елемент педагогічної системи С. Русової.
9. Погляди В. Сухомлинського на національно-патріотичне виховання дошкільників.
10. Особливості національно-патріотичного виховання дітей в роки незалежності України.
11. Характеристика сучасних освітніх документів про національне виховання дошкільників.
12. Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді.
13. Концепція національної системи виховання (1996).
14. Концепція національно-патріотичного виховання (2009).
15. Концепція Загальнодержавної цільової програми патріотичного виховання громадян на 2013-2017 рр. Концепція громадянської освіти та виховання в Україні (2012).
16. Особливості здійснення національно-патріотичного виховання дітей в закладах дошкільної освіти.
17. Створення національно-патріотичного розвивального середовища в ЗДО.
18. Вимоги до педагогів, спрямовані на ефективність національно-патріотичного виховання.
19. Національне патріотичне виховання в педагогічній системі В. Сухомлинського.
20. Вчення С. Русової про національне виховання.
21. Національно-патріотична концепція у працях відомих українських педагогів та просвітителів (М. Грушевський, С. Русова, М. Драгоманов).
22. Використання творів українських письменників у здійсненні національного виховання дітей.
23. Здійснення національно-патріотичного виховання дітей на території Волині. Роль «Просвіти» у становленні дошкільної освіти початку ХХ століття на Рівненщині.
24. Форми та методи роботи з дітьми, спрямовані на формування патріотизму.
25. Проведення національно-патріотичних заходів з дітьми 5-річного віку.
26. Проведення національно-патріотичних заходів з дітьми 6-річного віку
27. Психологічні особливості розвитку дитини дошкільного віку (5-6 років)
28. Основні складові патріотизму дошкільника – когнітивний, емоційний і діяльнісний компоненти. Показники компетенцій.
29. Вимоги до створення національно-патріотичного розвивального середовища у закладах дошкільної освіти із врахуванням психічного розвитку дитини.
30. Методика використання усної народної творчості в освітньому процесі ЗДО.
31. Форми методичної роботи з педагогами з питань національно-патріотичного виховання.
32. Перспективне планування з педагогами ЗНО.
33. Національно-патріотичне виховання дітей засобами народознавства.
34. Роль батьків у вихованні дитини.
35. Форми, методи та прийоми залучення батьків до національно-патріотичного виховання.

36. Поради батькам щодо виховання справжнього патріота.
37. Залучення представників громадськості до національно-патріотичного виховання дошкільників.
38. Особливості проведення літературно-музичних ранків національного спрямування в ЗДО.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Залік

Поточне тестування та самостійна робота					Підсумковий тест (залік)	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		40	100
T1	T2	T3	T4	T5		
12	12	12	12	12		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення.
3. ТЗН.
4. Навчальні демонстрації.
5. Комп'ютерне забезпечення.
6. Нормативно – правові документи про школу.

15. Рекомендована література

Базова.

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України. Підручн. для пед. вузів. К. : Либідь, 2006.- 326 с.
2. Бех І. Д. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Київ, 2014. 29 с
3. Бех І. Д., Журба К. О. Система патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в умовах модернізаційних суспільних змін : навч.-метод. посіб. Київ, 2011. 238 с.
4. Бех І. Д., Чорна К. І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Київ, 2014. 29 с.

5. Богуш А.М. Українське народознавство в дошкільному закладі: навч. посіб. К.: Вища школа, 2002. 407 с.
6. Богуш А.М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному закладі: Практикум: Навч. посіб. К.: Вища школа, 2003. 206 с.
7. Борвецький З.А. А ми тую червону калину. Пісні української національно-визвольної боротьби: Пісенник. Дрогобич, 1990. 42 с.
- 8.
9. Гавриш Н., Крутій К. Національно-патріотичне виховання у ситуації соціального неспокою: змінюємо підходи. *Дошкільне виховання*. 2015. №8. С. 2–7.
10. Газіна І. Формування в дошкільників першооснов національної самосвідомості (психолого-педагогічні особливості). *Педагогіка*. 2005. № 1. С. 8-10.
11. Заремба Л. Ключові домінанти потенціалу українських педагогів у професійній підготовці вихователів закладу дошкільної освіти *Освіта дітей раннього та дошкільного віку в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку*: Матеріали I Міжнародної конференції (Луцьк, 10-12 червня 2021 р.). Луцьк, 2021. С. 59-61.
12. Каплуновська О. М., Кичата І. І., Палець Ю.М. Рейпольської О. Д. Програма національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку «Україна – моя Батьківщина». Тернопіль, 2016. 72 с.
13. Касян Л. Г., Семенюченко О. С. Українознавство у навчально-виховному процесі. Основи методики викладання. К.: НДІУ, 2008. 56 с
14. Кисіль Н. В. Школа маленьких патріотів. Проект освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку. Харків: Видавнича група «Основа», 2016. 216 с.
15. Кононко О. Л. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». К.: Світич, 2009. – 430 с.
16. Курчатова А. В. Підготовка майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами краєзнавства. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2018. №81(1). С. 174-178.
17. Кусайкіна Н. Д. Твоя країна – Україна. Енциклопедія українського народознавства. К.: Вид. дім «Школа», 2009. 513 с
18. Левківський М.В. Історія педагогіки. К. Центр навчальної літератури, 2006. - 369 с.
19. Лещенко О. Патріотичне виховання дітей дошкільного віку. *Дошкільне виховання*. 2003. № 9. С. 12-16.
20. Лисенко Н.В. Використання народознавчого матеріалу в дитячому садку. Івано-Франківськ, 1995. 78 с.
21. Логвиненко І. І., Тарасова О. С. Патріотичне виховання в ДНЗ. Харків: Видавнича група «Основа», 2017. 463 с.
22. Лозинська Є. Українське народознавство дітям дошкільного віку: метод. посіб. для дошкільн. закл.. Львів: Оріяна – Нова, 2008. 208 с.
23. Лозко Г. Українське народознавство: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. К.: "Зодіак-ЕКО", 1995. 368с.
24. Лозниця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення: навч. посіб. К. : «Екс об», 2000. 304 с.
25. Ломова А.В. Секрети бабусиної скрині. Виховні заходи з народознавства. Корсунь-Шевченківський, 2011. 35 с.
26. Майор Н.С., Чаварга О. Ю. Українознавство в дошкільному закладі. Методичні рекомендації /Н.С. Майор. Ужгород, 2000. 120с.
27. Макаренко О.П. Стежками минувшини: Дітям про звичаєву обрядовість. Тернопіль, 2005. 154 с.
28. Марчук О. Виховний контент щедрівок та колядок ХІХ століття в контексті етнопедагогіки. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2021. Вип. 1 (45). С. 59-64.
29. Марчук О. О. Внесок С. Русової в порівняльну педагогіку початку ХХ століття. *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського*. Серія: педагогіка і психологія. Вінниця.2021. № 65. С. 114-118.

30. Марчук О. О., Дем'янчук А. С. Реалізація моделі підготовки майбутніх вихователів до національно-патріотичного виховання дошкільників у закладах вищої освіти *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*. Рівне: РВЦ МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука. 2019. № 2 (22). С. 38-46.
31. Марчук О.О., Дем'янчук А. С. Психолого-педагогічні особливості формування патріотизму у старших дошкільників. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*. Рівне: РВЦ МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2019 р. № 1 (21). С. 13-21.
32. Марчук О. О. Висвітлення проблеми навчання і виховання дітей і молоді Волині в науковій думці та періодиці XIX – початку XX століття. *Балканско научно обозрение*. 2020. Т. 4, № 1 (7). С. 26–29.
33. Марчук О. О. Історична періодизація процесу навчання і виховання дітей та молоді Волині в освітньо-культурних установах Волині XIX – першої половини XX століття. *Нуманитарни Балкански изследвания*. 2020. Т. 4, № 1 (7). С. 33–37.
34. Марчук О. О. Навчання й виховання дітей і молоді в освітньо-культурних установах Волинської губернії та Волинського воєводства: [моногр.]. Рівне: Видавець О. Зень, 2019. 327 с.
35. Матвієнко С. І. Специфіка патріотичного виховання у дошкільному дитинстві. *Соціально-моральний розвиток і виховання дітей дошкільного віку*: кол. моногр. за заг. ред. О.Л. Кононко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020. С. 169-198.
36. Матвієнко С. І., Горбачова А. Е. Картина як засіб ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з культурою рідного краю (на прикладі картин Сергія Шишка). *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки»*. 2017. Вип. 3. С. 200-205.
37. Ніколаєнко В. М. Народознавство в дошкільному навчальному закладі. 2-6 років. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. 207 с.
38. Осіпчук Т. В. Спадщина Василя Сухомлинського у формуванні основ патріотичного виховання дошкільників засобами музики *Нива знань*. 2016. № 2. С. 28–29.
39. Палець Ю. Це моя Україна, що, як тато й мама одна. Заняття-подорож для старших дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2018. №8. С. 10-11.
40. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2006. 456 с.
41. Савченко О. Я. Літературна спадщина В. О. Сухомлинського як джерело патріотичного виховання молодших школярів. *Педагогічний пошук*. 2016. № 4. С. 8–13.
42. Сташко Ж. Патріотичне виховання в сучасних навчальних закладах. К. : Шкільний світ, 2015. 117 с.
43. Сухомлинський В. Вогнегривий коник. К.: Знання, 2020. 255 с.
44. Сухомлинський В. Квітка Сонця. Харків. 2019. 240 с.
45. Сухомлинський В. Я розповім вам казку. Філософія для дітей. Харків: Школа, 2016. 576 с.
46. Українське народознавство: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / авт.. М.С.Глушко, Т.О.Гонтар, Г.Й.Горинь, О.І.Гринів. К.: Знання, 2006. 568 с.
47. Шкода Н.М. Люба моя Україна. Свята, традиції, звичаї, обряди, прикмети та повір'я українського народу. Донецьк, 2008. – 544с.
48. Шумійчук, К. М. Нові підходи до процесу патріотичного виховання дітей дошкільного віку. *Нива знань*. 2016. № 2. С. 27.
49. Якименко О.В. Перспективне планування освітнього процесу в групі шостого року життя. Харків: Видавнича група «Основа», 2016. 397 с.
50. Яковенко Л. В. Народознавство. Творча майстерня народних митців. Демонстраційний матеріал: Демонстраційний матеріал. Х.: Вид-во: "Ранок", 2016. 16 с.
51. Якубенко В. Від народознавства – до свідомого патріотизму. *Дошкільне виховання*, 2002. № 2. С. 14–16.

Додаткова література

52. Андрусич Н. Духовність – у полі зору педагогів. *Дошкільне виховання*. 2004. № 4. С. 12-15.
53. Бех І. Патріотизм має бути дієвим. *Дошкільне виховання*. 2016. № 8. 2-3 с.
54. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. К., Слово 2008. С. 40-48.
55. Боровська О. Токарева Т. Формування громадянської компетентності дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. №6. С. 58.
56. Вознюк А. А. Громадянське виховання як фактор становлення особистості дитини дошкільного віку. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2021. Вип. 1 (45). С. 105-113.
57. Гребінченко З. Нема без кореня рослини, а нас, людей, – без Батьківщини. Комплексне заняття для дошкільників. *Дошкільне виховання*. 2004. №8. С. 20-21.
58. Іжук Р. Моя Україна. Поезія. Рівне, 2003. 24 с.
59. Костюк В. Парціпіпальна програма «Я - лучанин» - важливи орієнтир у вихованні патріотизму маленьких громадян *Освіта дітей раннього та дошкільного віку в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку: Матеріали I Міжнародної конференції (Луцьк, 10-12 червня 2021 р.)*. Луцьк, 2021. С. 47-50.
60. Кузьмук, Л. Як плекати патріотів : пед. міст для педагогів та батьків *Палітра педагога*. – 2015. № 4. С. 7–9.
61. Лаппо В. В. Формування у старших дошкільників ціннісного ставлення до рідного краю засобами етнокультури (на прикладі гуцульського етноregionу): дис. ... канд. пед. наук; 13.00.08 Івано-Франківськ. 2008. 287 с.
62. Левченко Е. В., Єрьоменко, Е. А, Мірчев Д. В. Особливості виховання патріотизму у дітей дошкільного віку в процесі занять бойовим хортингом. *Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 04–05 січня 2021 р., м. Ірпінь. Ірпінь, 2021. Ч. 1. С. 389–400.
63. Лешенко О.М. Патріотичне виховання дітей дошкільного віку. *Дошкільне виховання*. 2003. № 9. С. 12-16.
64. Майборода Н. О. Патріотичне виховання засобами мистецтва вихованців сільських навчально-виховних комплексів «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад» : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія та методика виховання» / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань, 2016. 20 с.
65. Марчук О. О. Виховний вплив шедрівок ХІХ століття на особистість дитини. *Актуальні питання розвитку сучасної науки та освіти: матеріали III Міжнародної конференції* м. Львів, 16-17 січня 2021 року. Частина 2. Львів, 2021. С. 41-42.
66. Марчук О. О., Шикуча Р. Р., Шкабаріна М. А. Внесок активістів «Союзу українок» в дошкільну освіту Волині 20-30 рр. ХХ ст. *Освіта дітей раннього та дошкільного віку в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку: Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (10-12 червня 2021 року)* / за заг.ред. О.С.Семенова. Луцьк: ФОП Іванюк В.П., 2021. 164 с. С. 87-90.
67. Марчук О.О., Білецька Д. В. Зміст і структура національно-патріотичних почуттів дітей старшого дошкільного віку. *Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Традиції та нові наукові стратегії у Центральній та Східній Європі»* (м. Київ, 25–26 червня 2021 р.). К. : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2021. С. 9-11.
68. Мельник Проблеми наступності ЗДО і початкової школи за В. О. Сухомлинським *Освіта дітей раннього та дошкільного віку в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку: Матеріали I Міжнародної конференції (Луцьк, 10-12 червня 2021 р.)*. Луцьк, 2021. С. 93-97.
69. Мусієнко, В. С. Періодизація розвитку проблеми формування почуття патріотизму в дітей у дошкільних навчальних закладах України (1930–1991 рр.) / Мусієнко В. С. // Педагогічний альманах : зб. наук. пр. / Комун. вищ. навч. закл. «Херсонська академія неперервної освіти Херсонської обласної ради». – Херсон, 2015. – Вип. 28. – С. 283–290.
70. Пасікова О., Клунська Н. Патріотизм починається з колиски *Вихователь-методист дошк. закл.* 2016. № 6. С. 9–14.

71. Смыслотворчий потенціал концепції національного виховання Софії Русової : зб. матеріалів Міжрегіон. наук.-практ. конф., присвяч. 160- річчю від дня народж. Софії Русової. Чернівці : ЧНТУ, 2016. 204 с.
72. Троян Н. Дитячий туризм як засіб патріотичного виховання старших дошкільників. *Вихователь-методист дошк. закл.* 2015. № 11. С. 54–58.
73. Чернявська М. В. Питання національного виховання дошкільників у поглядах вітчизняних педагогів другої половини ХХ століття. *Традиційна культура в умовах глобалізації: збереження автентичності та розвиток креативних індустрій : матеріали наук.-практ. конф., Харків, 22–23 черв. 2018 р.* Харків : Друкарня Мадрид, 2018. С. 425–426.

Інформаційні ресурси

74. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
75. Богуш А. М. Ракурси національного виховання С. Русової у умовах трансформації суспільства. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/2263/1/Rakursy%20nacionalnogo%20vuhovannya%20S.%20Rusovoyi%20v%20umovax%20transformaciyi%20suspilstva.pdf>.
76. Боровик Д. С. Формування патріотичних почуттів у процесі національного виховання дітей дошкільного віку. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/9659/1/10.pdf>.
77. Дронова О. О. Національне виховання дошкільників засобами народного мистецтва України. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/3589/1/12.pdf>
78. Каплуновська О. М. Патріотичне виховання дошкільників: особливості організації в сучасній дошкільній освіті. URL: <http://zakinppo.org.ua/images/2015/doc/06/oz20.pdf#page=97>
79. Концепція національно-патріотичного виховання молоді. URL: <https://bdpu.org.ua/upbringing-work/national-patriotic-education/>
80. Марчук О. О. Теорія і практика навчання й виховання дітей та молоді в освітньо-культурних установах Волині ХІХ – першої половини ХХ століття : дис... доктора педагогічних наук. 13.00.01 - Загальна педагогіка та історія педагогіки / Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Хмельницький, 2020. 520 с. https://drive.google.com/file/d/1_hvePzo7bBQOneXg1LayeC_daPpfPhdF/view.
81. Національна доктрина розвитку освіти в Україні. [Електронний ресурс] / Спосіб доступу: <http://osvita.in.ua/index.php?option>. Назва з екрана.
82. Національна доктрина розвитку освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>.
83. Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку URL: <https://op.ua/pedclass/naukova-stattya/patriotichne-vihovannya-ditey-starshogo-doshkilnogo-viku>
84. Патріотичне виховання у поглядах В. Сухомлинського. URL: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/konferentsii-2016-2017-n-r/conf-2017-09/sektsiia-4/6924-patriotychne-vykhovannya-u-pohlyadakh-vasylya-sukhomlynskoho>
85. Програми розвитку дітей дошкільного віку URL : <https://osvita.city/osvita/doskilna-osvita/programi-rozvitku-ditej-doskilnogo-viku>
86. Робота з батьками з питань патріотичного виховання URL: http://sadove-dnz.kh.sch.in.ua/nasha_batjkivschina/roboata_z_batjkami_z_pitanj_patriotichnogo_vihovannya/.
87. Чернявська М.В. Національне виховання дошкільників засобами музичного фольклору. URL: https://www.cultura.kh.ua/images/stories/_2015.pdf#page=242.